

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Peszáchi köszöntő

Kedves Hittestvéreim!

Peszách ünnepén ismét összegyűlünk közösségeinkben, és leültünk a széderasztalok mögé, hogy felidézzük a kivonulás csodáját, amely nemcsak néünk szabadságharcának története, hanem az összetartozás és a hit erejének örök tanítása is.

Minden nemzedékben köteles az ember úgy tekinteni magára, mintha ő maga jött volna ki Egyiptomból – mondja a Pészachi Hágádá.

Ezzel a mondattal nem csupán emlékezünk arra, ami megtörtént őseinkkel, hanem vállaljuk azt a felelősséget is, hogy tanulunk a múltból, és továbbadjuk annak üzenetét.

Peszách a szabadság ünnepe, de nem csupán a külső elnyomás alól szabadulásé. A Hágádában négy fiúról olvassunk: a bőlcsről, a gonoszról, az együgyűről és arról, aki még kérdezni sem tud. Mindannyian ugyanannak a zsidó családnak a tagjai, és mindenkor ott ülnek a széderasztalnál. Ugyanis bármilyen különbözők is, közös a történetük, közös a hitük, és közös a felelősségiük.

Éppen ezért mindig mély szomorúsággal értesülök arról, ha a zsidó közösségekben feloldhatatlannak tűnő belső ellentétek bontakoznak ki.

Saját múltunkból már megtanulhattuk volna, hogy a megosztottság nemcsak gyengít, hanem sebezhetőbbé is tesz bennünket minden külső fenyegetéssel szemben. A Talmudban olvassuk, hogy a Második Szentély nem egy külső ellenség vagy háború, hanem a *sinát chinám*, azaz az oktalan gyűlölet miatt pusztult el.

Ma, amikor Európában és szerte a világban az antiszemitaizmus újra erősödik, különösen nagy szükség van arra, hogy megszilárdítsuk az összetartozásunkat. Peszách tanítása az, hogy a szabadulásunk nem egyéni, hanem közös élmény – egy egész népé. Csak együtt tudunk erősek maradni.

Sajnos a történelem tanulságai egyre kevésbé ismertek a fiatalabb generációk számára. Nemrégiben egy kutatás megdöbbentő eredményeket hozott. Az Egyesült Királyságban a 18–29 éves fiatalok egyharmada nem tudott megnevezni egyetlenetegy náci haláltábor sem. Franciaországban ugyanezen korosztály közel fele nem hallott a holokausztról vagy bizonytalan volt ebben. Az Egyesült Államokban a fiatalok kétharmada nem tudta, hogy hatmillió zsidót gyilkoltak meg a soá során. A megkérdezettek el sem hitték a valós számokat és az elborzasztó adatokat.

Ez még inkább megerősít abban a törekvéstben, hogy kötelelességünk beszélni és beszélni és beszélni addig, ameddig csak bírjuk, és aztán kezdeni újra és újra, hogy a meggyilkoltak szenvédése ne homályosodjon el a ma élő generációban.

Hiszem, hogy a zsidó nép azért maradt fenn, mert mindig voltak, akik átvitték a múlt lángját a jövő nemzedékeinek. Ahogy a széder estéjén a máceszt, a márort /keserűfűvet és a négy pohár bort együt fogasztjuk, oldalra dőlve szabadon, ugyanúgy kell együt látnunk és megélnünk zsidó történelünk fájdalmait és csodáit.

Peszách a közösség ünnepe, minden zsidó – függetlenül attól, honnan jött, milyen hagyományt követ vagy meny nyit tud a zsidóságról – egy asztalnál foglal helyet. Ezt a segítő befogadást kérem a közösségeinktől, mert csak így tudunk közösen kiállni egymásért.

Kívánom, hogy ez az ünnep hozza el számunkra a meg békélés és a hit erejét, hogy támogassuk egymást, tanuljunk egymástól, és zsidó közösségeink minden tagja biztonságban és tiszteletben érezhesse magát.

Az Örökkévaló őrizze Izraelt és a világ zsidóságát!

חג פסח ממן

Prof. dr. Grósz Andor
Mazsihisz-elnök

Gulyás Gergely: Magyarország kilép a Nemzetközi Büntetőbíróságból

A kormány arról döntött, hogy kilép a Nemzetközi Büntetőbíróságból (ICC) – közölte a Miniszterelnökséget vezető miniszter az MTI-vel.

Gulyás Gergely azt mondta: a felmondási eljárást a kormány az alkotmányos és a nemzetközi jogi kereteknek megfelelően kezdeményezte.

A Nemzetközi Büntetőbíróság „egy tiszteletre méltó kezdeményezés volt”, ugyanakkor az elmúlt időszakban azt látni, hogy – és erre a **Benjámin Netanyahu** izraeli kormányfő elleni vádemelés a legszomorúbb példa – politikai testülettel vált – tette hozzá.

A miniszter kiemelte: a kormány mindezt elfogadhatatlannak tartja, ezért úgy döntött, hogy nem kíván részt venni a Nemzetközi Büntetőbíróság munkájában.

Mint kifejtette, Magyarország eddig is sajátos helyzetben volt, mert szemben más ICC-tagállamokkal, az Országgyűlés soha nem hirdette ki a bíróság statútumát, így az nem a belső jog része. Mindezért a világos jogi állásunkat az, hogy Magyarországon ennek alapján senkit letartóztatni, „senkivel szemben semmilyen eljárást” kezdeményezni jelenleg sem lehetne.

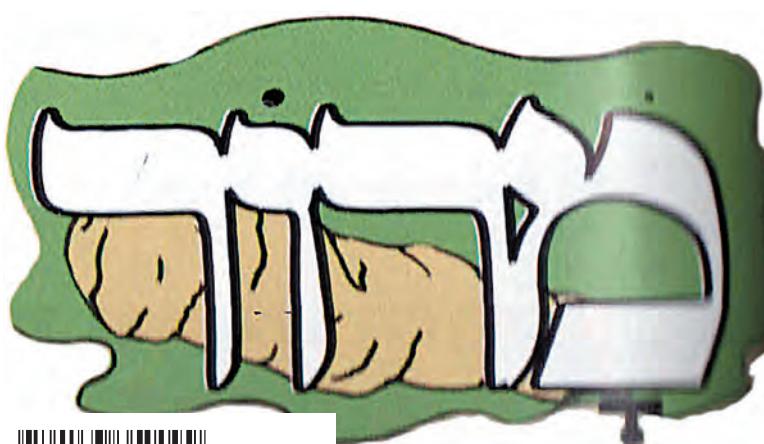
Gulyás Gergely közölte: Magyarország az előbbi kétes helyzetet nem azzal kívánja felszámolni, hogy kihirdeti az említett statútumot, hanem a felmondási eljárási eredményeket elhagyja a Nemzetközi Büntetőbíróságot.

A miniszter azt mondta, az ICC tevékenysége kapcsán „komoly aggályok merültek fel” nemzetközileg is az elmúlt időszakban. A Nemzetközi Büntetőbíróságnak az Egyesült Államok, Kína és Törökország soha nem volt tagja, valamint az Egyesült Államok Kongresszusa is arról döntött, hogy kétpárti támogatással szankcionálni kívánja az ICC bíráit. Továbbá az európai partnerek közül a leendő német kancellár vagy a hivatalban lévő lengyel miniszterelnök is világossá tette, hogy a kihirdetés miatt nálok fennálló belső jogi kötelezettsége ellenére is semmibe vennék a bírósági döntést, és az izraeli kormányfőt szívesen látják.

Mindezek jól bizonyítják, hogy az ICC tevékenysége „eltért az eredeti célóból”, és miután „politika bírósággá vált”, ezért Magyarország a jövőben nem kíván a tagja lenni – jelentette ki Gulyás Gergely.

A hazai zsidóság vezetői elsőként értesülnek a bejelentésről

1. Milyen okból ették őseink a peszáchi áldozatot, míg a Szentély állt?

Azért, mert a Szent – áldassék Neve – elkerülte őseink házát Egyiptomban, ahogy írva van: „Akkor mondjátok: Peszách-áldozat ez az Örökkévalónak, mivel megkímélte fiainak házait Egyiptomban, amikor Egyiptomot sújtotta, de a mi házainkat megmentette. És meghajolt a nép és leborult.” (2Mózes 12:27)

2. Milyen okból esszük a kovásztalan kenyeret?

Azért, mert őseink tésztáinak nem volt idejük megkelni, mire a Királyok Királya, a Szent – áldassék Neve – megjelent, és megváltotta őket, ahogy írva van: „És megsütötték a tésztát, melyet kivitték Egyiptomból kovásztalan lepenyeknek, mert még nem kelhetett meg, mivel kiűzték őket Egyiptomból, és nem késlekedhettek, még az útra való ételt sem készíthették el maguknak.” (2Mózes 12:39)

3. Milyen okból esszük a keserű zöldséget?

Azért, mert az egyiptomiak megkeserítették őseink életét Egyiptomban, ahogy írva van: „És megkeserítették életüket nehéz munkával, agyaggal, téglavetéssel és sokféle mezei robottal s minden más munkával, amelyet végeztettek velük; igen meggyötörték őket.” (2Mózes 1:14)

MAZSIHISZ BALATONFÜREDI ÜDÜLŐ

Üzemeltető: Kóserália Kft.
8230 Balatonfüred, Liszt Ferenc u. 6.

Kedves Hittestvéreink!

2025 nyarán is szeretettel várjuk Balatonfüreden
az üdülőnkben!

Hittestvéreink a következőképpen tudják igénybe
venni a légkondicionált balatonfüredi üdülőnket: az üdülés
főszabályként egyheteres időtartamban elérhető, csütörtök-
től szerdáig tartó időszakban 2, illetve 3 ágyas szobákban,
családoknak kétszobás apartmanok állnak rendelkezésre.
Babaágyat és etetőszéket biztosítunk.

ÚJDONSÁG!

Üdülőnkben az elő- és utószezonra kedvezményt adunk,
illetve lehetőség van félpanziós ellátás igénylésére is.
Előzetes bejelentkezés esetén kóser konyhánk ebédét
és sabeszírását tud biztosítani azoknak,
akik csak ebédelni / vacsorázni szeretnének.

Nyitvatartási időszak:

2025. május 30.–2025. szeptember 14.

Előszezon: 2025. május 30. – június 20-ig

Főszezon: 2025. június 21. – augusztus 20-ig

Utószezon: 2025. augusztus 21. – szeptember 14-ig

2025. szállásdíjak és az étkeztetés árai MAZSIHISZ Üdülő, Balatonfüred

éjszaka/fő	15 éves kortól		/gyermek/ éjszaka 3 éves kortól 14 éves korig bezárólag	
Szállásdíj + étkeztetés	Előszezon -utószezon	Főszezon	Előszezon -utószezon	Főszezon
Szállás reggelivel	12.900 Ft	14.900 Ft	7.000 Ft	8.000 Ft
Félpanzió	14.900 Ft	16.900 Ft	9.000 Ft	10.000 Ft
Teljes ellátással	17.900 Ft	19.900 Ft	10.000 Ft	11.000 Ft
6 éj csomag kedvezmény teljes ellátás főszerezonban	-	teljes ár 119.400 Ft kedvezményes ár 100.000 Ft	-	-
18 év felett IFA	710 Ft/éjszaka			
Étkezés	Felnőtt	/gyermek/ 3-14 éves korig bezárólag		
reggeli	2.500 Ft	1.500 Ft		
ebéd/meleg vacsora (sabeszírás)	4.500 Ft	3.000 Ft	A szállás és étkeztetés árai az áfat tartalmazzák. Lehetőség van külön rendelésre, csak étkezésre. Legkésőbb 8 nappal korábban kérjük leadni az igényeket, előre fizetéssel.	
vacsora	4.000 Ft	2.500 Ft		
Az étkezés összesen:	11.000 Ft	7.000 Ft		

Jelentkezni lehet az udulo@mazsihisz.hu címen.

Telefon: 06 30 638 6712

Pihenjen, kapcsolódjon ki Balatonfüreden!

Szeretettel várjuk!

MAZSIHISZ
a változó világra nyitott zsidóság

Izrael új nagykövetének egyik első útja a Mazsihiszhez vezetett

Dr. Grósz Andor az izraeli nagykövettel

Fotó: Ritter Doron / Mazsihisz

Maja Kados a Budapestre érkezését követő napon tett látogatása során érdeklődött a magyarországi zsidóság múltjáról, jelenéről, a Mazsihisz terveiről, illetve a közösség aktuális problémáiról. **Dr. Grósz Andor** elnök a közvetlen hangulatú beszélgetésen megosztotta a Szövetség kiemelt célkitűzéseit, amelyek között hangsúlyosan említtette a magyar zsidó jövő építését, az ifjúsággal való kapcsolat erősítését, a vallási élet fejlesztését, a szekuláris zsidóság proaktív megszólítását, valamint a holokausttúlélőkről való gondoskodás fontosságát. Emellett szólt az élénk vallási életről Budapesten és vidéken, továbbá rövid áttekintést nyújtott a neológ közösség intézményrendszeréről.

A nagykövet érdeklődött a Mazsihisz kapcsolatáról a kormánnyal és a társadalommal. Tájékozódott arról is, milyen viszony fűzi a különböző egyházakhoz, valamint más zsidó felekezetekhez. Az

elnök a legfontosabb alapelvekért az egymás iránti kölcsönös tisztelet fontosságát emelte ki.

A látogatás során Maja Kados érzékelte a Mazsihisszel való szoros együttműködés jelenlőségét, és azt a törekvését, hogy aktív, segítő és partneri viszonyt ápoljon a Szövetséggel. Ezt tükrözte azon kérdése is, miben tudna további támogatást nyújtani. A Mazsihisz elnöke a lehetséges magyar és izraeli partnerek közötti tudományos, oktatási és kulturális kapcsolatok előmozdítását jelezte meg a közös munka legfontosabb területeként.

Maja Kados több mint két évtizede áll az izraeli külügyminisztérium szolgálatában, az utóbbi években a tárca politikai stábjának vezetőjeként dolgozott. Az elkövetkezendő időszakban egyik fő törekvése a két ország közötti együttműködés szélesítése lesz.

Filmforgatás a Kazinczyban

Néhány héttel ezelőtt valószínűleg a gettőidőkről szóló játékfilmet forgattak a Kazinczy utcai zsinagógában.

Itt jegyeznénk meg, hogy sok évvel ezelőtt a Do-hány előtt megállt egy teherautó, amelyről nyilas egyenruhás, karszalagos férfiak ugráltak el, és meghundultak a zsinagóga bejáratára felé. Mint a korabeli Új Élet beszámolt rólá, egy idős túlélő szemtanút infarktus gyanújával elvittek a mentők. Zoltai Gusztáv akkor ügyvezető igazgató feljegyzést küldött az illetékeseknek, hogy ilyenkor előre jelezzenek a forgatás időpontját, elkerülendő a sokkoló látvány következményeit.

Tehát: Kazinczy utca. A képen rendőrök vesznek körül egy éppen imádkozó, rabbinak kinéző embert, és... nem látni, mit csinálnak vele.

Az, hogy a rendőrök nem korhű jelmezben vannak, gazdasági okokból érthető, nyilván majd fotóoppelják.

Egy feljegyzés szerint ki akarták őt dobni a zsinagóból. De az sem kizárt, hogy az egyenruhások be akartak térní.

De hogy ez filmforgatás volt, az biztos!!!

Mert csak nem gondolja az olvasó, hogy 2025-ben egy rabbit ki akarnának dobni egy zsinagóból?!

No-go zóna a rabbinak

Másnap reggel vették fel a folytatást. A rendező zsenialitását tükrözi, hogy ráv Ominózust ezúttal

már be sem engedték, ezért ő híveivel együtt az udvaron-utcán imádkozott. (Öt Celsius-fok!)

A városi legenda arról szól, hogy birtokháborítást követett el, mivel ki van tiltva onnan. A neológok valami olyasmit írtak a legnagyobb zsinagógájukra: Vööszu li mikdos, vööhantí böszajchom – építsetek nekem Szentélyt, hogy benne/közöttetek lakozzam. Most akkor ráv Ominózus kinek a birtokát háborította???

Isten ott van, ahol a beengedik – szól a tanítás. Annál a biztonsági őrnél, aki azon a reggelen már be sem engedte a rabbit, jobb, ha Isten nem is próbálkozik!

A messiás halála és a sarlatán rabbi

Ráv Ominózus (ráv Rabinowitz slita) itthoni karrierje érdekesnek mondható. Amikor Pestre jött (2023), ő volt a nagy hírű Schneerson rabbi tanítványának a tanítványa, azaz a legjobb házból való. Amikor kirúgták (2025), „sarlatán rabbi” lett.

Schneerson, mint tudható, a chábád megalapítója, hívei a messiás jelzővel látták el. A jelző igazságát cáfolandóan, 1994-ben meghalt.

Mindez előrebocsátva, nyugtázzuk a márciusban megtartott utcai sáchrisszt, ami kiállás volt a „sarlatán” mellett.

Ja, majd elfelejtettem. A hideg reggelen megtartott utcai imán a kapuban álló 1, azaz egyetlen biztonsági őr vigyázott arra, nehogy a mintegy félszáz táleszos, tiflines ember közül valaki bemenjen a zsinagógába...

E m l é k o l d a l

A 62 ÉVES IZRAEL!

Jom háácmáut – Az Élet Menete program
2010. április 19–23-ig

Április 19., hétfő

08.00 Találkozó: Ferihegy 2/b
10.45 Indulás
14.55 Érkezés Tel-Aviv Ben Gurion repülőterére
Transzfer Jeruzsálembe, az 5 csillagos Regency Hotelbe
16.30 Érkezés a hotelbe
18.00 Részvétel az erek jom háácmáuti utcában Jeruzsálem belvárosában, vacsora a hotelben

Április 20., kedd (jom háácmáut, Izrael születésnapja)

08.00 Reggeli
09.30 Délelőtt autóbuszos városnézés Jeruzsálemben
12.00 Találkozó a többi 53 országból odaérkező Élet Menete csoporttal a polgármesteri hivatal előtti téren
12.30 Indul AZ ÉLET MENETE a SIRATÓFALHOZ, gyalogosan
14.00 Ünnepség a Siratófahál
16.30 A nemzetközi Élet Menete alapítvány JOM HÁÁCMÁUT FESZTIVÁLJÁN való részvétel és vacsora
23.00 Hotel

Április 21., szerda

07.00 Reggeli
08.00 Kirándulás a Holt-tengerhez, Massada megtekintése, fürdőzési lehetőség a tengerben
Visszautazás Jeruzsálemben
19.00 Vacsora

Április 22., csütörtök

08.00 Reggeli
09.30 Egész napos kirándulás autóbusszal, Haifa-Tel-Aviv-Yaffo megtekintése
• Haifa: Bahai-kert
• Tel-Aviv: Rabin tér, tengerparti sétány stb.
• Yaffo stb.
17.00 Transzfer a hotelba
19.00 Vacsora

Április 23., péntek

Kora hajnali indulás a repülőtérre. Hidegsomagban reggeli
07.05 Indulás Budapestre
09.35 Érkezés: Ferihegy 2/b terminál

Méir Lau portréja

A szónok

Több helyen beszélt. Mindig tolmáccsal. E sorok írója két évtizedet töltött ezen a pályán, és tudja, hogy legalább annyi függ a tolmácsról, mint az előadótól. Ad-e időt a fordítónak, hogy „átjöjjön” a mondánivalója, ami amúgy is minőségi csorbát szenned, mert hát nem közvetlenül szól a hallgatókhoz. Ő nem volt tekintettel nyelvi segítőjére. Volt, hogy hosszú percekig beszélt, s csak ezután fordították.

De...

Szakmai szemmel és füllel kiválót nyújtott. Mondánivalójánál csak megijelenése, kisugárzása, eleganciája volt lenyűgözőbb. Ez „átjött” tolmács nélkül is...

A rabbi

Papír és stichwortok nélküli prédikálni – rutin kérdése. De a teszbeszéd, a gesztikulások a megfelelő helyen és időben, az már a profizmus kategóriájába tartozik. A hitelesség. És talán (?) ez a legfontosabb! „Láttam”, „hallottam”, „odaléptem” stb. – az egykor deportált gyermek emlékeit egyes szám első személyben mondhatta el. De mint írtam, a kisugárzása! Az volt a benyomásom, hogy ha ez az ember felmegy a szószékre és ott meg sem szólal, akkor is különös és megmagyarázhatatlan hatást gyakorol hallgatóságára.

A diplomata

A Sándor-palota gázdája, mint tudjuk, a sportvilágból érkezett. Schmitt Pál köztársasági elnök elébe ment főrabbi vendégeknek, de mielőtt elmondhatta volna az ilyenkor szokásos protokollszoveget, Méir Lau kezét nyújtva a következőket mondotta: Puszkaš, Bozik, Hidegkuti, Kocisz. Azt hiszem, egy külföldi rabbi kintélytől ritkán hallható entrée ez. Láta a

Leendő rabbik zsinagogája

Van egy zsinagóga Budapesten, nem messze a Blahától, amelynek oldalsó ablaküvegei színes és átlátszó mozaikból állnak. Ha messzebből nézzük, az ablakokat alkotó sok kis üvegmozaik képekké áll össze, amelyek a zsidóság ősi szimbólumait és Izrael Állam címérét adják ki. Már több mint 50 ilyen ablak van ebben a zsinagógában, és lesz még ennél sokkal több is, ugyanis a hívek folyamatosan újabb és újabb mozaiküveg képeket adományoznak annak a templomnak, amelyhez hozzájötötte őket az élet. Az ablakokkal szemközt, a másik falon táblák sora látható, a táblákon nevek, héberül és magyarul. Emléktáblák, a történelmi múlt ról és a szeretetet sugárzó, személyes emlékezésről.

Immár 130 éve annak, hogy megalapították az Országos Rabbiképző és Tanítóképző Intézetet. Az impozáns és patinás oktatási intézmény természetesen egy zsinagógát is magában foglal, ahol a hallgatók gyakorlatban is megtanulhatták és átvihettek őseik vallását. 130 év nem kis idő, és – tekintettel arra, hogy ebbe a 20. század is bele tartozott – sok nehéz évet élt meg és túl a Bércsicsi utcai imahely. Fenntartói azonban nem adták fel, és a német megszállás gyilkos heteit leszámítva minden volt hitélet zsinagógájukban, amely az idők folyamán a zsidó élet, halál, majd az újrakezdés szimbóluma lett.

A felszabadulást követően Scheiber Sándor és – kivádrolásáig – Róth Ernő lehelt új életet és erőt a kis imaterembe, amelynek irányítását 1996-ban Schweitzer József vette át. Az utóbbi években

pedig Schőner Alfréd a mintegy 200 családot felölelő közösségi rabbija.

AZ OR-ZSE zsinagogájába a 60-70-80-as években a gyökereit és egymás társaságát kereső zsidó fiatalok szinte egyetlen találkozóhelye volt. Kulturális és hitéleti központ, amelynek népszerűségét jól mutatja, hogy péntek esténként gyakran még a Bércsicsi utcát is megtöltötték a kipás és jókat beszélgető fiatalok. Egy szóval óriási volt az érdeklődés Scheiber legendás istentiszteletei és kidusai iránt. Scheiber követően Schweitzer József országos főrabbi vette át az egyetem és zsinagógája irányítását. Sikerük titka a kijelölt út volt, amely a színvonalas és rendszeres hitéletet ötvözte érdekes és aktuális tudományos előadásokkal, legfőképpen pedig a hagyományos zsidó közösségek utánozhatatlan hangulatával. Ennek köszönhetően sok barátság, sőt házasság kezdődött ebben a zsinagógában.

A ma is aktív templomot gyakran látogatják külföldi csoportok is: Izraelről kezelve az Egyesült Államokig és az EU országaig. Sokan Tóth Emil főkántor jellegzetesen szép hangja miatt ragaszkodnak a kis közösségekhez. Más vallások hívei és lelkészei is gyakran vendégeskednek itt, főként a hazai és külföldi kereszteny közösségek részéről.

Már-már helyi hagyománynak számít, hogy az ORZSE zsinagógájába járók többségeit az egyetem hallgatói és tanárai teszik ki. De számos külsős és olyan „örököl” hívek is van, akiknek már a szülei, nagyszülei is ide jártak. A Zsidó Egyetem diákjainak kötelező zsinagógába jární, de az nincs megszabva, hogy melyikbe. Jó

portból többen felismerték, és ölelésssel és kézfogással fejezték ki szeretetüket és tiszteletüket.

A díszvacsora

A Hanna étterem európai (vagy tengerentúli) színvonalú reprezentációval fogadta a vendéget az ortodoxia dísztermében. Hetven meghívott képviselte a vallási és világi vezetést. Neológot és ortodoxot. Pedig a főrabbi gettóbeszéde csak másnap hangzott el, benne az ominózus mondat: Auschwitzban már megtanultunk együtt meghalni, most már élni is meg kellene... Volt ajándékozás (ezüst gyümölcsöstál), volt lőchájim (kóser

szilva), volt éneklés (Szól a kakas már), és volt bencsolás. Ezt, a mözumánt, ő végezte. Félig kántori, félig rabbi stílusban, utánozhatatlan előadásban hangzott el tőle: Rábotáj növáréch – Uraim, bencsolunk! És mindenki bencsolt, az is, aki soha!

És mindenki hallgatott rá, az is, aki soha, senkire! És ha bárkit, karját vállára téve, megkért volna, hogy holnaptól járjon templomba, az akkor is megtenné, ha eddig soha!

No, ilyen ember ez a Jiszráel Méir Lau.

kápé

(2011)

György Endre, Ják Sándor és Vihar Béla írásai
Lérai Jenő: Érdekes részletek a Novak perről

néhányuk ugyanis olyan messze lakik a Bércsicsi utcától, hogy sábjákkor nem tudnának visszagyalogolni otthonukig. Ennek ellenére is sok hallgató látogatja ezeket az istentiszteleteket, főként tanévközben. A nyári hónapokban, a tanítási szünet idején inkább középkorúakból és idősebbekből áll a kile.

A zsinagógában a diákok nemcsak imádkoznak és tanulnak, hanem taníthatnak is. Ugyanis van, amikor örökké a főszerep: a rabbi- és kántor-jelöltek, valamint a leendő tanárok itt lépnek először közösséggel elő. A többi szak hallgatói pedig a péntek esti, illetve a szombat délelőtti kidúskor során tarthatnak tóramagyarázatokat.

A főrabbittel megtudom, hogy a hívek egy része nem ismeri a vallássos dallamokat. Sokaknak a héber szövegek folyamatos olvasásával is gondjaik vannak. Éppen ezért az egyetem saját „OR-ZSE-imakönyveket” nyomtatott ki, amelyekben magyarul és héberül is megtalálhatók a fontosabb imák. Most jelent meg a harmadik kiadás. Ezenkívül saját Kol nidré, Hággaádá és Eszter könyve kiadványai is vannak, melyek neves rabbik fordításain alapulnak. A könnyebb követhetőség kedvéért az istentisztelet közben a főrabbi rendszeresen „bemondja”, hogy hányadik oldalon tartanak, és az imák kezdőszavait is ismerteti híveivel. Az ORZSE-n a szertartást éppen ezért még azok is tudják követni, akik nem ismerik a vallást.

– Az oldalszámok ismertetése saját találomány vagy máshol is alkalmazott gyakorlat? – kérdezem a főrabbbit.

– Először a nyugati zsidóság körében találkoztam ezzel a módszerrel, amelyet főként az ún. konzervatív irányzat zsinagógáiban alkalmaznak – feleli Schőner Alfréd, aki nagyon fontosnak tartja, hogy a folytatónak mellett jelen legyen a mindenkor megújulás is. – Egy olyan közösséget szeretnék teremteni, amely igazodik a 2007-es igényekhez. Ezért van például saját honlapunk (www.rabbi.hu), melynek éves látogatottsága jóval meghaladja a félmillió főt – vezet be a virtuális vallásszervezés világába a főrabbi. Az internetet egyébként más módon is felhasználja munkája során: rendszeresen levelezik híveivel és tájékoztatja őket a fontosabb évfordulókról és az ünnepi imarendekről. A rabbiképző zsinagógája ugyanis Bét Hákneszet, azaz a Gyülekezés Háza is szeretne lenni, igazi és élő közösséget építve. Éppen ezért közösen megünneplik tagjaik születésnapját, bár micvá, bár micvá és hászsaigyi évfordulóját.

– Hogyan viszonyulnak Izraelhez?

– Kettő kötődésünket jól szimbolizálja, hogy zsinagógánkban kitettük mind a magyar, mind az izraeli zászlót. Ezenkívül rendszerezünk imádkozunk Izrael békéjéért, és számos hivatalos, illetve magánvendéget is fogadtunk már Erecből. Gyakran hallhatók héber nyelvű predikációk is nálunk, amelyeket külföldi rabbik tartanak.

Csendes, nyári napokon érdemes végigmenni az OR-ZSE kihalt folyosóin és figyelni, jól odafigyelni... A 130 éves falakban lakozó történelem ugyanis mindenáig ott van a levegőben. Olyan szílárdan és makacsul, ahogy az emléktáblák néznek az üvegablakokra a rabbiképző zsinagógájában.

SZIP

(2008)

Villányi A.

VIP-es sereg megdöbbenését, hozzáttette: apám Eperjesről való, magyar származású ember volt.

A kontroll

A krónikást annyira elvarázsolta Méir Lau személyisége, hogy mint örök szkeptikus, felhívta két izraeli barátját is, tudakozódván: otthon is ilyen ez az ember vagy csak vendégségen? Egyértelmű volt a válasz: otthon is! Még izraeli államfőnek is jelölték valamikor. Ferihegyen, elutasításakor, egy éppen ott időző izraeli turistacso-

Szigetmonostor: „Borzasztó az esemény, csodálatos az élmény”

Két hét alatt, azaz példás gyorsággal helyreállították a március 15-én barbár módon szétvert holokauszt-emlékművet a Pest vármegyei Szigetmonostoron. Az április 1-én tartott újraavatáson a Mazsihiszt dr. Grósz Andor elnök és Kardos Péter főrabbija, az Új Élet főszerkesztője képviselte.

Az emléktáblát a helyi Kellner Istvánné, valamint a holokausttól összes áldozatára emlékezve 2024-ben helyezték el a leszármazottak az önkormányzattal és a szentendrei Magyar–Izraeli Baráti Társasággal közösen. Az emlékejet március 15-én este valószínűleg ketten verték szét: a szemtanúk az egyik férfinél vésőt, a másiknál kalapácsot véltek felfedezni. Tettük vélhetően antiszemita indítással volt, hiszen a község főterén két további emlékmű is található, s azok közül egyiket sem ronálták meg.

Az újraavatáson Molnár Zsolt polgármester azt mondta: „a köveket össze lehet törni, a szíveket nem”, amivel arra utalt, hogy a falu népe hihetetlen gyorsasággal reagált a történtekre, és azonnal összefogott annak érdekében, hogy az emlékművet minél hamarabb helyre lehessen állítani. A polgármester hozzátette: nem tudja elképzelni, hogy a tettek helyiek lettek volna, ilyen gyalázatos dolgot nem tud elképzelni a szigetmonostori lakosságról. Molnár Zsolt megköszönte dr. Grósz Andor és Kardos Péter személyes jelenlétéit és a Mazsihisz együttműködését.

Dr. Grósz Andor előljáróban egy bolgár-francia történészről idézett: „Az élet veszített a halállal szemben, de az emlékezet csatát nyert a semmi ellenében.” Hozzátette: hála és köszönöt érte a szigetmonostoriaknak, hogy csatát nyertek a semmi ellenében, azaz nem hagyták, hogy a holokausttól esett hittestvéreink emléke a feledés homályába vesszen. A Mazsihisz elnöke különösen fájdalmatnak nevezte, hogy Kellner Istvánné emlékét éppen a nemzeti ünnepen gyalázta meg, hi-

Kardos Péter, dr. Grósz Andor és Molnár Zsolt

szen március 15-e arra emlékezett minket: 1848/49-ben volt az első alkalom, amikor a magyarok és a zsidók közösen fogtak fegyvert a szabadságért. Mint mondta, Kardos főrabbival azért jött el az újraavatásra, hogy megüzenje a gyalázatos tettek elkövetőinek: „Ilyet velünk, zsidókkal és Szigetmonostor békés életre törekvő lakosságával nem lehet megcsinálni.”

Kardos Péter főrabbia a beszédét így vezette be: legszentebb könyvünk, a Tóra előírja nekünk az emlékezés és emlékezetet parancsát, s ennek jegyében emlékezünk most egy szigetmonostori áldozatra a megyilkolt 600 ezer közül. A főrabb fiának hangsúlyozta: „De nemcsak emlékezünk és emlékeztünk most, hanem azért gyűltünk össze, hogy Isten

lássa, ilyen ritka emberek is élnek a világban, mint a szigetmonostoriak, akik eljöttek ide, hogy megszenteljék a megszentségtelenített követ.” Ennek kapcsán így fogalmazott: „Borzasztó az esemény, csodálatos az élmény.”

A főrabb ezután halotti imát mondott, amelybe hagyományos módon beleszólt a Kellner Istvánné nevét, majd a Mazsihisz-elnök társaságában elhelyezte az emlékjelen az emlékezés köveit.

A rendezvény után dr. Grósz Andor és Molnár Zsolt arról egyeztettek: megvizsgálják a lehetőséget, hogy a Mazsihisz támogatást nyújtson egy zártláncú megfigyelőrendszer kialakításához, jelenleg ugyanis nincsnek térfolyelő kamerák a falu főterén.

Támogassuk a magyarországi gyökerű Beéri kibuc újjáépítését!

2023. október 7-én a legnagyobb veszteséget a gázaí határhoz közelíti, magyarországi gyökerekkel rendelkező Beéri kibuc szenvedte el, amikor nagyjából 340 terrorista támadta meg. A mészárlásban 132 fő vesztette életét, és 30 főt túszként hurcoltak el – írja felhívásában a Keren Hayesod Hungaria Alapítvány.

A közleményből kiderül, hogy a kibuc újjáépítése az ott lakók kis csoportjának közreműködésével pár héttel a támadás után megindult, de a komolyabb léptékű építkezés csak közel 400 nappal később kezdődhetett meg.

Remélhetőleg hamarosan a kibuc többi lakója is visszatérhet otthonába, azonban ehhez támogatásra van szüksége – írják.

A felhívás szerint Izrael-barát szervezetek (Mazsihisz, BZSH, EMIH, Hit Gyülekezete, Magyarországi Cionista Szövetség, Magyar–Izraeli Baráti Társaságok és Körök Országos Szövetsége, Keren Hayesod Hungaria Alapítvány) elhatározták, hogy 2025-ben adományaiukkal egyötöntően a Beéri kibuc újjáépítését támogatják.

Az adományokat a Keren Hayesod Hungaria Alapítvány alábbi számlaszámaira lehet utalni:

HUF: 11705015-20001522-00000000
EUR: 11763055-46395889-00000000
USD: 11763055-46395016-00000000

A Beéri kibuc a támadást követően

Fotó: Keren Hayesod Hungaria Alapítvány

A judaizmus és a mesterséges intelligencia

Dibuk a gépben

Vajon az ósi zsidó mitikus lények segíthetnék eligazodni a folyamatosan fejlődő technológiával teli világunkban? Egy új könyv meggyőzően érvel amellett, hogy igen.

Michael M. Rosen *Like Silicon from Clay: What Ancient Jewish Wisdom Can Teach Us About AI* (Mint a szilícium az agyagból: Mit taníthat nekünk az ósi zsidó bölcsesség a mesterséges intelligenciáról?) című műve azt sugallja, hogy a hagyományos tanítások a gólemről, a dibukról és a mágidról segíthetnek túlélni és boldogulni, miközben az olyan cégek, mint az OpenAI, az azonnal elterjedt ChatGPT és hasonló számítógépes lények újabb változatait gyártják.

Rosen, aki az American Enterprise Institute nem rezidens főmunkatársa, és a szellemi tulajdonjog kérdéseire szakosodott a technológia területén, tisztaiban van a mesterséges intelligenciával kapcsolatos jelenlegi etikai dilemmákkal. Emellett elkötelezett zsidó, aki ismeri a kanonikus forrásokat.

Mint Rosen kifejt, négy alapvető reakciót váltott ki a ChatGPT. (A ChatGPT egy okos számítógépes program, amely úgy tud beszélgetni velünk, mintha egy segítőkész ember lenne, és kérdésekre is válaszol – a ford.)

Az úgynevezett pozitív autonómia-pártiak, mint például az OpenAI vezetője, Sam Altman, a mesterséges intelligenciával közelbítő fejlődését forradalmának tekintik, nem csak egy következő lépcsőnek, hanem egy egész számtűnöknek. Ennek kapcsán így fogalmazott: „Borzasztó az esemény, csodálatos az élmény.”

A negatív autonómia-pártiak viszont, köztük Elon Musk és Eliezer Yudkowsky, azt mondják, hogy az AI, amely alapjaiban fogja megváltoztatni az emberi létet, potenciálisan autonóm lesz, de ezt a lehetőséget túlnyomórészt veszélyesnek, károsnak, sőt egyszintén kockázatosnak értelmezik, és egyesek, mint Yudkowsky, az AI azonnali és végleges kikapcsolását sürgetik.

Mások nem értenek egyet ezzel a kettősséggel. A pozitív automatizálás hívei úgy vélik, hogy az AI nem több, mint az emberi képességek kiterjesztése – egy olyan erőszaporító, amely tükrözi és megvalósítja a programozók képességeit, feltételezéit és elfogultságait. Az olyan konstrukciók, mint a ChatGPT, e nézet szerint nem rendelkeznek az emberi kreativitás és önálló gondolkodás képességeivel.

A negatív automatizálást vallók ugyan azt állítják, hogy a technológia pusztán mechanikus protézis, de ennek ellenére aggódnak amiatt, hogy a gépek ártani fognak az emberiségnél; nem annyira a bennük rejlő hatalmas potenciál, mint inkább számodtató hiányosságai miatt.

Amíg a politikai döntéshozók, mérnökök és vezérigazgatók eligazodnak a különböző nézőpontokban, Rosen három rabbinikusan összegyűjtött útmutatót kínál számunkra.

1. A gólem

A gólemek, ezek a Talmudban és a prágai Maharal néven ismert 17. századi bőlcset övező legendákban említett, emberhez hasonló lények a vélekedés szerint megvédi teremtőjüket és a zsidó közösséget. Ám olykor túlságosan is romboló módon cselekedhetnek. A róluk szóló történetek ezért arra emlékeztetnek benünk, hogy az emberek által létrehozott, de önálló működésre képes teremtményeket szigorúan figyelemmel kell kísérni.

Ahogy Rosen fogalmaz: „A gólem a pozitív autonómia perspektívájának megszemélyesített változata, vagy legalábbis annyira megszemélyesített, amennyire egy humanoid lehet – emberi kezek terméke, de független, jónakulatú és átalakító.” Azonban – emlékeztető olvasói – a gólem működése továbbra is emberi teremtménytől függhet, aki képes és hajlandó volt megcsüntetni a létezését, amikor feltétlenül szükséges volt, például amikor a

kezdetben jó gólem rossz irányba fordult.

Gersom Solem izraeli tudós 1965-ben ezekkel a szavakkal köszöntötte a jeruzsálemi Héber Egyetem első számítógépét, amelyet „gólemként” emlegett: „Fejlődj békesen, és ne pusztítsd el a világot. Sálon.”

2. A dibuk

A dibuk egy természetfeletti szellem, amelyről úgy gondolják, hogy emberi alakot öltött, és csintalan, gyakran egyenesen gonosz hajlamokat fejez ki. Az olyan történetekben, amelyekben megszáll valakit, a község bőlcsei kénytelenek kiúzni. Egy ilyen démoni entitás, mondja Rosen, különösen vonzó lehet a negatív automatikák számára, akik a robotok sötét és elbutító aspektusait hangsúlyozzák.

A dibukról szóló, óvatosságra intő történetek párhuzamba állíthatók azoknak az érzései, akik a mesterséges intelligenciát párhuzamos jelenések tartják, az emberiség sötét, veszélyes és súlyos tükröképének; egy rosszindulatú erőnek, amelyet az emberiségnek ki kell üznie; egy tehernek, amelyet le kell vetni, ha meg akarjuk őrizni a mentális egészségünket.

3. A mágid

Sokkal kevésbé ismert, de a jelen pillanatban talán sokkal fontosabb a mágid. A 16. század korszakalkotó zsidó tudosa, József Károly rabbi, a Sulhán Áruh szerzője úgy vélte, hogy egy tudatalatti hang – a dibuk pozitív tükrépe – meglátogatta őt, és segítette tudományos munkásságát és szellemi fejlődését. Mágidnak, mesélőnek nevezte, és Sam Altman mesterséges intelligenciáról alkotott véleményéhez csatlakozva azt állította róla, hogy megihlette őt és kihozta belőle a legjobbat.

Károly rabbi, aki ilyenformán elsőként írt erről a spirituális entitásról, Rosen könyve szerint úgy írja le, mint ami „hasonlít a dibukhoz abban, hogy sötét unokatestvéréhez hasonlóan az emberi késztetésekkel és kreativitással készítésekkel, és a legjobbat a legjobbat.”

Végül Rosen arra a következtetésre jut, hogy a belső dibukjaink – a legsötétebb ösztöneink – fogják uralni a technológiáról való gondolkodásunkat és az általunk kidolgozott megoldásokat, ha nem adunk erőt a belső varázslóinknak – a jobb angyalainknak –, hogy legyőzzék őket.

Azt javasolja, hogy fogadjuk el a legjobbat, amit kortárs gólemjeink nyújtanak, azaz a teknológiáról, hogy bátorítjuk az emberi létet meghosszabbító és javító technológia folyamatos fejlesztését. Ugyanakkor a szigorú önkéntes iparági szabványok stratégiája mellett érvel, amely a vállalati, kormányzati és közösségi etikai megszólalásokon alapszik, és amely biztosítja, hogy a mesterséges intelligencia fejlesztése felelősségteljesen és megfelelő célokra történjen.

E szabályozási folyamat részeként arra van szükség, hogy azonosítsuk és kiírjuk a legrosszabb pszichológiai előítéleteinket és késztetéseinket – a dibukokat – a gépekből, melyeket azután a jobb angyalainkkal – a mágidjainkkal – ruházunk fel. És persze, mint a régi gólemek alkotójának, biztosítékokat kell bevezetnünk arra az esetre, ha az általunk kovácsolt gép az emberi kontroll alól kiszabadulás-sal fenyegetne.

Rosen végül – Solem nyomán – annak a reményének ad hangot, hogy bármit hoz is létre legközelebb a mesterséges intelligencia, az a salomonban érkezik, és békesebb életet teremt mindenünk számára.

Az aish.com cikkét fordította: Zucker-Kertész Lilla

Dr. Róna Iván: Meglett az eredménye, hogy szívvel-lélekkel dolgozik a turisztikai csapat

A 2024-es év turisztikai forgalmát meghatározó nemzetközi folyamatonkról, a Dohány-komplexum tavalyi látogatottságáról és a főbb szakmai marketingfogásokról kérdez-tük dr. Róna Ivánt, a Mazsihisz turisztikai igazgatóját.

Vágunk a középébe: milyen volt a tavalyi év a Mazsihisz száma turisztikai szempontból?

Jól sikerült, annak ellenére, hogy rossz előjelekkel indulunk. Ilyen volt az orosz–ukrán háború folytatódása, hiszen az orosz és az ukrán turisták elmaradása érezte és érezte a hatását egész Magyarországon. Óránként van orosz nyelvű idegenvezetésünk, s míg a háború előtt minden órában volt títz–tizenkét orosz turista, a háború kitörése óta ők elmaradtak. Ennél azonban sokkal súlyosabb volt az októberi hétidő utáni tragédia hatása, hiszen az izraeli beutazó forgalom egy pillanat alatt elapadt, márpedig a mi forgalunk jó részét az izraeliek adták.

Hogyan lehetett ilyen körülme nyek között a 2024-es évet tervezni?

Mindig az adott év szeptemberében kezdődik a jövő évre vonatkozó tervezés előkészítése, és novemberre véglegesítjük a következő évi tervet. 2024-re vonatkozóan ez nagyon nehézkesen ment, hiszen nem láthattuk előre a világpolitikai folyamatokat, nem tudtuk, hogy mikor ér véget az orosz–ukrán háború, s azt sem, hogy mikor lesz vége az izraeli harcoknak. Annnyit láttunk, hogy nem jönnek a turisták.

Máshonnan sem? Nem csak Oroszországból, Ukrániából és Izraelből?

Vannak olyan jelenségek, amelyekről nem szívesen beszél az ember, szóval arra én sem térnék ki részleteiben, hogy Izrael gázai hadműveletei milyen hatással voltak bizonyos turisták elmaradására. S most olyan turistákról beszélek, akik Nyugat-Európából érkeznek. Maradjunk annyiban, hogy a gázai hadviselés olyan módon is érezte a hatását, amire egyébként józan éssel nem is gondolna az ember. Mondok egy példát: a Dunán érkező turistahajók utasai közül korábban elég sokan ellátogattak a Dohány-komplexumra, de tavaly azzal kellett szembülniuk, hogy a hajókról igen kis létszámban jönnek hozzáink a csoportok.

Ennek ismeretében mit lehet mondani az elmúlt év forgalmáról és bevételéről?

Konkrét számadatot övatosságból még nem mondanék, de az már bizonyos, hogy túlszárnyaltuk a 2019-es évet, amit azóta is rekordévnek tekin-tünk, hiszen abban az esztendőben a látogatóink száma meghaladta az 565 ezret.

Mi befolyásolta a beutazó turizmus alakulását, mitől lett ilyen jó év a tavalyi?

Hadd kezdjem kicsit messzebből. Létezik egy szakkifejezés, ami úgy hangszik: *turisztikai konjunktúra index*. A szakmában mi ezt röviden TKI-nek mondjuk, és azért tartjuk jó-nak és megbízhatónak, mert a piaci résztvevők alakítják. Úgy működik, hogy a szakmai szereplők bejelöllik egy plusz 100 és mílnusz 100 közötti skálán, hogy mit várnak a következő három, hat és tizenkét hónaptól. És ez az érték tavaly év elején mílnusz 70 volt. Ami azt jelenti: a szakma úgy gondolta, hogy legfeljebb stagnálás várható. S ezt olyan tényezők is alakítják, mint a világ legnagyobb sporteseményei, például a foci-VB, a foci-Eb, vagy a nyári olimpia. Hiszen amikor Európában futball-Eb van, akkor az emberek az adott időszakban nem utaznak, legfeljebb csak abba az országba, ahol a bajnokságot rendezik. Annak az országnak ez jó, hiszen ott nő a fogyasztás, a szállodák kihasz-náltsága, a gasztronómiai és szu-venírkoltás. Tehát ezek azok a tényezők, amelyek óvatosságra intettek a szakmát a 2024-es év tervezése során.

A Mazsihisz Turisztikai Igazgatósága ráadásul érzi azt a felősséget is,

hogy a turisztikai bevételek elengedhetetlenek a Szövetség működéséhez.

Bármilyen nehézség adódik, nekünk minden el kell követnünk annak érdekelében, hogy hozzuk az eredményeket. Hadd idézzem ennek kapcsán Kunos Pétert, akitől örökre megtagadtam ezt a mondást: „Nyáron nagyon meleg van, télen nagyon hideg van, ősszel és tavasszal meg esik az eső, vagyis a magyar árokodás senkit sem érdekel, ha nem hozni kell az eredményt.”

Ez esetben ez hogyan történt? Azaz milyen eszközökkel, módszerekkel sikerült túlszárnyalni a 2019-es évet?

Az volt a cél, hogy a fentebb említett negatív hatásokat ellenőrizzük, és Kunos úr szavaival elve, hozzuk azt az eredményt, amit a közösség joggal vár el. Röviden úgy tudok a

előre megveszi a jegyet online, akkor a Budapestre érkezésétől kilenc nap áll a rendelkezésére ahhoz, hogy eljőjön a Dohány-komplexumba.

Ez volt az invitativ promóció. És mi az informatív?

Ez akkor kell használni, amikor egy turista nem tervezte be előre, hogy meglátogatja a Dohány utcai zsinagógát, de az okoseszközöknek köszönhetően mi jelezni tudjuk neki, hogy a zsinagóga közében jár, érdemes volna benéznie. És ehhez járul az úgynevezett fast lane szolgáltatás, amit nevezhetünk magyarul mondjuk gyorsítósávnak. Ez azt jelenti, hogy a látókörfűnkbe került turistának azt kommunikáljuk: ha most azonnal online megveszi a belépőjét, akkor nem kell sorba állnia, hanem a fast lane sorban, azaz a gyors sávban bejöhét.

Tervezés és szervezés

Fotó: Mazsihisz.hu

kérdésre válaszolni, hogy előremennekültünk, és olyan megoldásokat kerestünk, amelyek segíthetik a várható veszteség pótłását. Ilyen megoldás a csoportos turizmus megerősítése, aminél az internet alkaitja az életünket, a legtöbben már nem a csoportos utazást veszik igénybe, mint harminc, negyven, ötven éve, hanem megszervezik saját maguk az utazásukat a repülőjegy lefoglalásától kezdve a szál-láskeresésen át a látnivalók megtérvezéséig. Tehát *azt találtuk ki, hogy ráerősítünk azokra, aik inkább csoportosan utaznak, ami tehát visszaszorulóban van, de azért még mindig jelenős szegmens, elvégre kényelmes: a turistának az utazási irodák minden profin leszerveznek, a repülést, a szál-foglalást és a programokat.*

Mivel hatékonyan tudtunk és tudunk együttműködni a csoportos beutazásokat szervező irodákkal, így elérünk, hogy nőtt a hozzáink látogató csoportos turisták létszáma. A fentieken túlmenően a bevételek alakulásában nagyon fontos szerepet játszik az online marketing, ami nagyon sok lehetőséget rejt, és ezeket mi igyekszünk kihasználni.

Hogyan működik ez? A gyakorlatban mit jelent az „online marketing kihasználása”?

A turizmusban kétfajta marketinget ismerünk, az egyik az úgynevezett invitativ, a másik az informatív promóció. Az invitativ az, amikor az egyéni utazók a célcsoport, aik az utazásukat tervezgetve az interneten keresgélnek egy-egy ország vagy város legfontosabb látnivalójáról. Ezt kihasználva nekünk az a feladatunk, hogy benne legyünk abban a kínálatban, amiből a Budapestre utazók választanak. Budapesten ez a kínálat magában foglalja a Parlamentet, az Operaházat, a budai Várat, a Bazilikát és a Dohány-komplexumot.

Ha tehát az egyéni utazó bárhol Európából rákeres a budapesti nevezetességekre, akkor nekünk különböző algoritmusok révén meg kell jelenünk az ő képernyőjén.

Ráadásul nekünk van egy olyan szolgáltatásunk, ami rugalmas zsinagógálogatást tesz lehetővé. Sok helyütt konkrét időpontot kell foglalni, és ha abban az időpontban a turista nincs ott az adott helyen, teszem azt a Notre-Dame-nál, akkor hiába fizette ki online a belépőjegyet, nem fog tudni bemenni. Azaz elbukta a pénzét. Nálunk más a helyzet: ha a látogató

„A jövő nemzedékek bámulva hallgatnak”

Kedves Ünneplők, tiszttelt Megjelentek!

Már korábban kel a nap, és később ereszkezik körének az este, melegebbek a nappalok, és már virágosnak a hagymások a kertben. Március van. A Magyar-Zsidó Szabadságharcosokért Emlékbizottság, az egész magyar-zsidó közösség és a magyar társadalom nevénben emlékezünk az 1848/49-es forradalom és szabadságharc magyar-zsidó hőseire, vártonára. Engedjenek meg személyes hangot. Édesapám zsidó volt, édesanyám örmény. Apai őseim egy időben Pápán éltek. Gyekiczi András barátom, a pápai zsidó családok történetének kutatója lehetett volna megmondhatója, volt-e a Hofman-őseim között '48-as nemzetőr. Ha volt, akkor 1848 júliusában ott lehetett Sellyén és hallhatta Löw Lipót főrabbinak a pápai nemzetőrök előtt megtartott forradalmi beszédét, amelynek „Az Isten velünk vagyon!” címét adta. E bceses irodalmi emlék korabeli példánya megvan nekem. Löw próféciat is adott: „És a jövő nemzedékek” – mondta a nemzetőröknek a szabadban, „a természetnek tágas templomában” – „a jövő nemzedékek bámulva hallgatnak majd arra, mit korunk tusái- és csodatetőről hallani fognak.”

Anyám írott rajzolt családfánkat íróasztalfiókjában tartotta. Szerepel rajta, ezért én is, és ott van az örmény őseim között az egyik aradi vártonú, Ákontz-Kiss Ernő honvédőtábornok. Egy aradi vártonú és talán egy '48-as zsidó nemzetőr leszármazottja beszél itt Önök előtt.

A magyar nemzeti romantikus képzőművészeti mesterének, Than Mórnak képeiből az ember vizuális fogalmat alkothat a szabadságharcról. Than 1848 végétől kezdve Görgei Artúr honvédőtábornok hadfestőjéként szolgált. A fiatal festőt Görgei fővezér személyesen fogadta tatai főhadiszállásán és megbízta, hogy szemtanúként és a résztvevők elbeszélései alapján készítsen rajzokat, akvarellket a honvédéség tavaszi hadjáratáról – dokumentálja képeiben a csatákat, az ütközéket részletezőit, áldozatait. Így lett Than Mór a szabadságharc vizuális krónikája. Képeiből azonnal felfogluk, mennyi vérbe került a magyar szabadságért vívott harc. Hogy még jobban lehessen érteni, amit mondani szeretnék, hadd idézzem meg az oroszok nagy romantikus realistájának, Vasiliij Verescsaginnak egy festményét, amely napjainkban Moszkvában, a Tretyakov Galériában látható. „Legyőzöttek. Rekvíem” – ez a címe. A festmény az 1870-es évek végén készült, az orosz–török háborút idézi. A kompozíció előterében egy ortodox pap, kezében füstölő, balján egy katonatiszt, kezében tiszti sapka és liturgikus könyv. Ameddig elláthatunk, végigmezőlő és égbolt látszik, és párt levélben bokorág a mezőn. Kell néhány másodperc, hogy a szemlélő rádőbbenjen, nem mezőt lát, hanem halottakat. Tengernyi halott katonát eggyé válva a tájjal. Így nézhetett ki a harcok múltán szabadságharcunk nem egy csataterre.

„Mindem az ellentéteből származik” – olvassuk a Phaidonban. A történészek úgy tartják, hogy a '48-as szabadságharc magyar-zsidó szereplőinek áldozata, a zsidó nemzetőrök vártonúsága volt az a döntő lélektani elem, amely a magyarországi zsidók egyenjogúsáshoz vezetett. Élet fakadt halálukból. Megszületett az 1860-as évektől a nagy háborúig, Trianonig, vagy az első zsidótörvényszaki meggyilkolásáig tartó történelmi korszak, amelyet Schöner Alfréd professzor a magyar-zsidó aranykornak nevezett és az OR-ZSE-n egész tantárgyat szánt e korszak megismertetésére.

Mit köszönhetünk a magyar nemzet mai tagjaiként a '48-as zsidó honvédeknek, izraelita tábori lelkészüknek, Einhorn Ignácnak, akit emigrációba kényszerítettek, és a mondhatni közfelkiáltással megválasztott tábori rabbijuknak, Löw Lipótak, akit a szabadságharc leverése után apósaval, Schwab Löwvel Haynau letartóztatott, és azoknak a zsidó nőknek, aiknek férjei, fiai a magyar szabadságért vívott harcban életüket vesztették? A magyar-zsidó aranykort köszönhetjük: ezt a pártját ritkítóan monumentális zsinagógát mögöttük – apám templomnak nevezte –, a rabbiképzőt, a mai OR-ZSE-t, a magyar kapitalizmust, ipart, kereskedelmet, olyan formátumú politikusokat, mint Vázsonyi Vilmos igazságügy-miniszter, vagy báró Hazai Samu honvédelmi miniszter, a művelődésnek más országokban meg nem található, a zsidó-magyar és magyar-zsidó inkultúrával létrejött speciálisan magyar változatát. E kultúra nélkül nem beszélhetünk az egykori németországi Bauhaus építészeti-összművészeti egyetemről, amely ma is formálja esztétikai vilagnézetünk és vilagnézetünk esztétikáját, a Nyolcak és az Európai Iskola festőmozgalmaiból, a nemzetközileg elismert magyarországi orvosképzésről és matematikai tudományról, amely minket ma is a világ szellemi élvonalában tart, nem lenne Neumann János, hogy feltalálja a számítógépet, Szilárd Leó az atomreaktort, Teller Ede a hidrogénbombát, Kármán Tódor a helikoptert, nem lennének a magyar-zsidó Nobel-díjasok: Bárány Róbert, Szent-Györgyi Albert, Hevesy György, Rabi Izidor Izsák, Wigner Jenő, Gábor Dénes, Gajdusek Dániel, Milton Friedman, Polányi János, Elie Wiesel, Oláh György, Harsányi János, Kertész Imre, Herskó Ferenc. És nem lenne Izrael Állama, hiszen a szellemi alapító, Herzl Tivadar, aki ról e teret elnevezte és akinek a szülőháza helyén most összegyűltünk, ennek a magyar-zsidó aranykori kultúrának neveltje volt.

Sokan próbáltak megfejteni a magyar-zsidó szellem és észjárás titkát. Talán Czeizel Endre jutott ehhez a legközelebb, aki a sajátos magyar-zsidó családi nevelésben találta meg a magyar szellem kiválóságának egyik eredjét. És ehhez nem kell zsidónak születni, mindenki a kulturális értelemben az emlegetett aranykornak is gyermeket vagyunk. Amikor vigyázunk, hogy korunk fellángoló antiszemizmusra ne érje el a társadalomunkat, a magyar kultúrára (a tudomány is a kultúra része), vagyis hazánkra vigyázunk. Arra a minden magába ölelő kultúrára, ami hazánk fejlődésének is záloga, és aminek létrejöttében a '48-as zsidó nemzetőrök életáldozata oly nagy súlyval szerepel.

„Eljön a nap, amikor az emberek nem messiásra várnak, hanem messiássá válnak.” A legnagyobb magyar-zsidó, Scheiber Sándor szavait idéztem. Bevitte a hebraikát és judaikát – a zsidó tudomány – a magyar tudományba és a magyar nemzeti műveltségebe. Hogy a '48-as magyar-zsidó szabadságharcosok áldozata ne legyen hiábavaló. Halála óta negyven év és néhány nap múlt el. Ismét március van, tavasz. Kockásliom, nárcisz, hóvirág, írisz, jácint, krókusz és tulipán – virágosnak a hagymások a kertben.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

(Dr. Hidvégi Máté beszéde a MAZSISZEM rendezvényén, melyet a Herzl téren tartottak nemzeti ünnepünk alkalmából)

ORGIA avagy a Nyilas uralom dicső pillanatai- múltszembesítő revü, négy öpizódban

előadás, 18 éves kortól

Az előadás témáját tekintve egy nagyon fontos traumát, a magyar holokausztot dolgozza fel a nyilas párttagok szemszögéből bemutatva. Egy egyszerű cél vezérelt bennünket: szembenézni a múlttal, hogy végre a jövővel foglalkozhassunk.

"Kedves testvéreink, nemzetes asszonyok!

A mai este folyamán bepillantást nyerhetünk a nyilas uralom legdicsőbb pillanataiba. Páter Kun vezetésével működő kör alakult, mely céljának tűzte ki a háború végnapjaiban, hogy bemutassa a Nyilas Párt hatalomátvétele óta eltelt, hungarizmusban gazdag időszakot, amelynek eseményeit varieté műsorunk nem hivatott térbeli és időrendi sorba tenni. Teszt, tehát! Mi is a pontos dátum? Ezt nyilván maguk is tudják: 1945. január, de előadásunk elrepít magukat a harmónicas évek közepére, és lesznek olyan történetek is, amelyek a közelműlthoz köthetők! Kedves nyilas testvérek, ma este mindenkor szerepelni fognak a színen... Ne aggódjanak a csodás és lelkes játszók életre keltik magukat a színpadon, önöknek csak nevetni és sírni kell, ha kell..."

Ha az olvasó azt hiszi, hogy a fenti műsorajánló a miniszterelnök zéró toleranciáját van hivatva tesztelni - téved.

Ami engem illet (túlélő!), sajnos jól ismertem a nyilasok, köztük a „Páter Kun vezetésével alakult működő kör” szemszögét, mivel nagymamámat több tucat betegtárával együtt ők gyilkolták meg bestiális módon.

Ami viszont aljasság: mindezt revü műsfajban hirdetni. A 80. évfordulón. Legalább vártak volna addig, míg az utolsó túlélő is elmegy... A történelemhamisításnak tudniillik lennének bizonyos feltételei!

Kardos Péter

Indul az irodalomterápia!

Online zsidó irodalomterápiás csoport indul Flódnai néven március 1-jén, kéthetente másfél órában, összesen hat alkalommal. De mi is az a zsidó irodalomterápia? Miről szól ez a csoport? Erről beszélgettünk Gyarmati Vera irodalomterapeutával.

Mitől tud zsidó lenni az irodalomterápia?

Az irodalomterápia egy művészeti terápiás módszer, mely csoportban zajlik. Jellemzően kreatív írásos feladatokkal, irodalmi szövegekkel és pszichológiai asszociációs kártyákkal dolgozunk. A szövegeket nem elemezzük, hanem azt nézzük meg, milyen érzések mentén tudnak hozzájuk a résztvevők kapcsolódni. Például melyik sor érinti meg, melyik dühít fel őket. Nincs kötelező megszólalás, érvényes az önismereti munka úgy is, ha valaki csak hallgatja a többiek megszólalásait, de az a tapasztalat, hogy a csoportos forma azért is előnyös, mert így tudnak egymáshoz is kapcsoldni, beszélgetni a tagok.

Különböző irodalomterápiás tematikus csoportok léteznek, nagyon sokszínű a terület. A zsidóság témá-

ja a Flódninál már a tagoknál megjelenik, hiszen olyan résztvevőkből áll, akik kapcsolódnak a saját zsidóságukhoz, nem feltétlen vallási érlelmen. A tematika emellett az irodalmi szövegekből is ered, hiszen olyan zsidó magyar szerzők műveivel dolgozunk, akik éppen arról is leírták érzéseiket, saját zsidó magyar identitásuk hogyan épül fel.

Mi a Flódnai célja? Mit kíván a résztvevőknek nyújtani?

Az irodalomterápia egyik célja mindenkor az önismeret fejlesztése, hogy jobban rálássanak önmagukra, identitásukra a résztvevők. Egyszerűen fogalmazva: olyan kérdéseken gondolkozzanak el, majd szülesseknél válaszai, hogy mit jelent ma zsidó magyarnak lenni, akár valláson, akár asszimilálódva. Milyen megélésük, érzései vannak ebben a témaiban. Mindezt pedig a többi csoporttaggal meg is beszélhetik. Nagyon építő tud lenni a mai elmagányosodott világban, ha teret találunk arra, hogy egy adott témáról akár különböző megéléseket elmondhatunk. Téhát a másik nagyon fontos segítség a kapcsolódás átélése, a másik helyzetének megéltése. Viccesen szólva sokszor arról számolnak be a csoportfolyamat után a résztvevők, hogy szinte ufóként érkeztek a csoportba, majd felszabadította őket a tapasztalat, hogy valójában mindenki ufó.

Így tehát az önismeret fejlesztése, a kapcsolódás a fő célok, de például az is fontos hatás lehet, hogy újra visszatápláljanak a csoporttagok az olvasás élményéhez, az irodalomhoz. Hiszen nem kell ahhoz elméleti, esztétikai szinten elemezni egy szöveget, hogy átérezzem, felismerjem,

én is voltam már ilyen helyzetben. Nekünk, irodalomterapeutanak teljes meggyőződésünk, hogy az irodalom (és bármilyen művészet) segít, pláne ha meg is tudjuk vitatni az élményeinket másokkal.

Kiknek ajánlja a csoportban való részvételt?

18 év felett bárki csatlakozhat, akinek van egyfajta saját viszonya a zsidóságához, a magyarságához. Lehet ez csupán annyi, hogy emlékszik a nagyszülőkkel játszott tenderire, vagy éppen harmad-, negyedgenerációs túlélő, de gyakorolhatja vallás-ként is a zsidóságát. Az egyetlen kritérium, hogy legyen kíváncsi önmagára és a többiekre.

Mire elég hatszor másfél óra?

Az irodalomterápia nem pszichoterápia, hanem mentálhigiénés hatású művészetterápia. Így ha valaki például nem mer egyéni terápiába menni, itt kicsit ráláthat, milyen érzes számára, amikor önmagára, élet-helyzeteire fókuszt 1,5 órában. Volt már olyan csoporthagom, ainek épp a pszichológusa ajánlotta, hogy jöjjön a csoportba, mert itt megtanulhat másokhoz kapcsolódni, hiszen épp a magány volt a téma. Sok minden fog történni a 1,5 órában, saját (nem irodalmi igényű) szövegeket is fogunk minden alkalommal alkotni, így a kreatív írás pozitív hatásait is megtapasztalhatják. De a legerősebb élmény a csoportba tartoztatás élménye lehet. A hat alkalom elég ahhoz, hogy egy ívet le tudunk írni a foglalkozásokkal a zárt csoportban, ami megnyugtató lehet azoknak, akik

szeszén pár órát igénylő feladatokhoz, díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti órákban.

APRÓ-HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés
Zuglóból, Vezér u. 156.
VITAPHARM. Hétfő-szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Szociális alapítvány keres megbízható munkatársakat havonta össz-

Hírek, események röviden

– 1%. Kérjük, segítse személyi jogvedelemodjá 1%-ával a már igen idős (90 év feletti) Jad Vasem-kitüntetetteket, akik 1944-ben életük kocáktatásával mentették a zsidó üldözöttet. Köszönjük támogatását. Igaz Emberekért Alapítvány. Adószámunk: 18040094-1-43.

Mártír-istentiszteletek

Május 22., csütörtök	Vác	16.00	zsinagóga (Eötvös u. 3.)
Május 25., vasárnap	Baja	11.00	Ady E. városi könyvtár
	Nagykanizsa	11.00	zsinagóga (Fő u. 6.)
Június 1., vasárnap	Szécsény	11.00	temető
	Mosonmagyaróvár	15.00	temető
	Devecser	11.00	temető
	Kecskemét	11.00	temető
	Kispest	10.00	temető
	Szentendre	16.00	Szántó Emlékház
Június 8., vasárnap	Révkomárom	11.00	temető
	Kiskunhalas	11.30	zsinagóga
Június 15., vasárnap	Miskolc	10.00	temető
	Székesfehérvár	11.00	temető
	Kápolnásnyék	15.00	temető
	Hódmezővásárhely	10.00	temető
	Balassagyarmat	11.00	temető
	Nagykáta	10.30	temető
	Tata	10.00	temető
	Tatabánya	13.00	emlékpark
	Esztergom	11.00	temető
	Gyöngyös	11.00	temető
	Eger	14.00	temető
	Pásztó	11.00	temető
	Karcag	11.00	temető
		12.00	zsinagóga
Június 22., vasárnap	Kiskőrös	10.30	zsinagóga
	Sárbogárd	15.00	temető
	Salgótarján	11.00	temető (Füleki út 55.)
	Győr	11.00	temető
	Zalaegerszeg	11.00	volt zsinagóga

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjék figyelemmel a honlapon is (mazsihisz.hu), mert változás lehetséges.

A Netanjahu házaspár búcsúja Budapestről

Magyarország megvéd bennünket! Ezzel a történelmünkben egyedülálló végén

egy hosszabb, pl. félvés folyamatot túl hosszúnak éreznek. A csoport zárt, így az első alkalom után már nem lehet csatlakozni.

többféle ötletek van a folytatásra offline és online formában is.

Korábban is vezetett hasonló tematikájú csoportot?

Rendszeresen viszik irodalomterápiás foglalkozásokat, zsidó tematikájú identitáscsoportot még nem vezettem. Ám 15 évet tanítottam magyar nyelv és irodalmat a Scheiber Sándor-gimnáziumban, ahol a kamások világra való nyitása miatt sokszor vetődtek fel az identitás kérdései. Így én is nagyon várom, hogy közösen mit alkotunk, mert minden csoport más. Nagyon érdekes a folyamat, hogy miként kapcsolódunk önmagunkhoz és az irodalomhoz, hiszen a legfontosabb, hogy megérezzük, számítanak az érzések, a gondolataink.

Miklós Dóri

Miért online vannak az alkalmak és nem személyesen?

Terveztek majd a későbbieken személyes csoportot is, ugyanakkor első alkalommal a zsidó magyar identitás téma miatt nem akartam kizárnia a lehetőséget, hogy nem Budapesten élők is csatlakozhassanak. Hiszen egészben más élmény lehet zsidó magyarnak lenni Amerikában, vagy éppen Izraelben.

Tervez-e folytatást a csoportnak?

Jellemzően már 6 alkalom alatt is össze tudnak kovácsolódni közösséggé a csoporton részt vevők, így

NAPTÁR

Április 18., péntek	Niszán 20.	Ünnepköszöntő Gyertyagyűjtés: 7.19
Április 19., szombat	Niszán 21.	Peszách 7. Szombat kimenetele: 8.28
Április 20., vasárnap	Niszán 22.	Peszách 8. Mázkir
Április 24., csütörtök	Niszán 26.	Jom hásoa
Április 25., péntek	Niszán 27.	Gyertyagyűjtés: 7.29
Április 26., szombat	Niszán 28.	Újholdhirdetés Szombat kimenetele: 8.39
Április 28-29. hétfő-kedd	Niszán 30. - ijár 1. Újhold	

Winkler Miksa is megkapta a Radnóti Miklós-díjat

A Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége (MEASZ) és a Fővárosi Önkormányzat a budapesti Radnóti Miklós Művelődési Központban rendezte meg a Radnóti Miklós Antirasszista Díjak és az Egyesült Európáért Civil Díj átadó ünnepségét. A díjazottak között van közösséggünk szeretett és megbecsült tagja, Winkler Miksa is. Szívből gratulálunk!

Az ünnepségen köszöntött mondott Beer Miklós nyugalmazott püspök,

Fotó: ©Gergelybea

Winkler Miksa átveszi a díjat Hanti Vilmostól

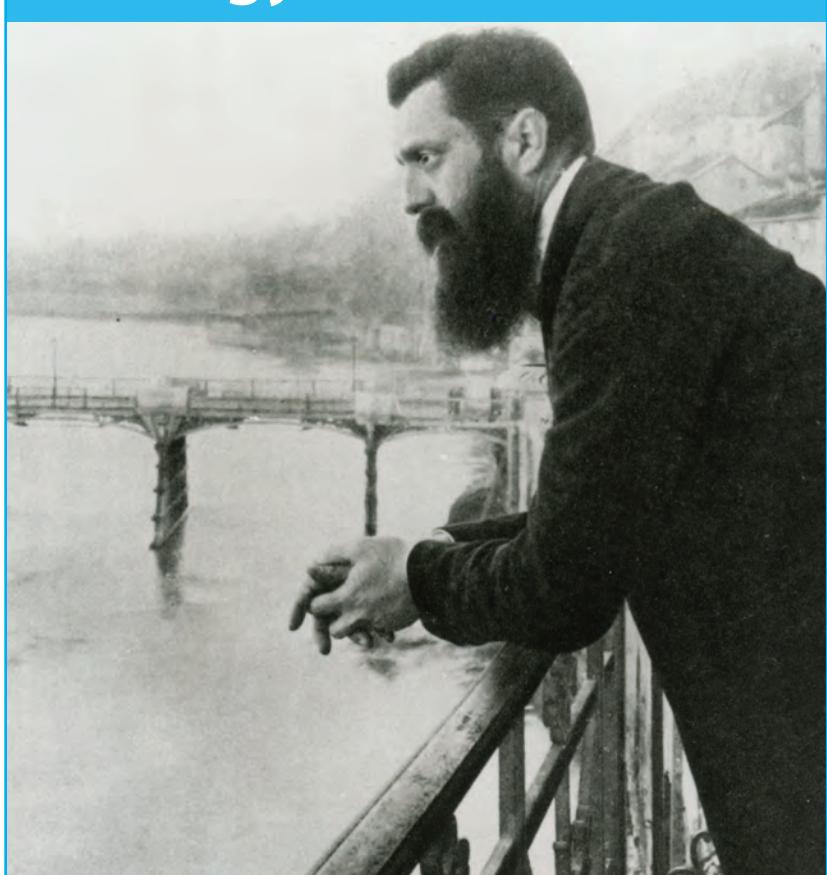
Iványi Gábor metodista lelkész, Kardos Péter főrabbija és Sulok Zoltán muszlim teológus. A műsort Kertész Zsuzsa vezette, a laudációkat Rónai Egon olvasta fel. A korábbi díjazottak közül beszédet mondott Őrsi Gerelyi.

Az Egyesült Európáért Civil Díjat Inotai András közgazdasz érdemelte ki, őt Niedermüller Péter, a VII. kerület polgármestere méltatta.

Az idei Radnóti-díjasok: Birta Sándor, Czeizel Gábor, Hiller István, Himmler György, Hofher József, Józsa Márta, Kéri László, Krug Emília, Mezei Éva, Nemes Dániel, Solt János és Solt Jánosné, Spiró György, Surányi András, Winkler Miksa.

A díjakat Hanti Vilmos, a MEASZ elnöke adta át.

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

az Ön Öröksége
is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hayesod UIA,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tölünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@kerenhu.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

Púrim Mordechaj és Eszter sírjánál

Jehuda Gerami, Irán főrabbija Mordechaj és Eszter sírjánál olvasta fel a Megilát. Ezt követően zsidó egyetemi hallgatók vidám tánccal adóztak örömmünepünk két főszereplője emlékének. A Hamadán városában található sírnál a szertartást minden évben megtartják – számol be a Times of Israel. Iránban 8500 zsidó él, főleg Teheránban, Iszfahánban és Sirázban.

Hitközségi hacsekolás

Hacsek: Véget ért a szabadsága, Sajónkám? Mert már évtizede nem láttam.

Sajó: Ne viccelődjön, Hacsek! Amnesziával szabadultam!

H: Nem kérdezem, mert úgysem mondja meg, mit követett el, vagy hazudna!

S: Kikérem magamnak!

H: Mit szól a kormány új rendeletehez, miszerint tilos az olyan gyülekezés, ami árt a gyereknek?

S: Az a véleményem, hogy veszélyben a vallásszabadságunk!

H: De még mindig jobban járunk, mint az a katolikus káplán, akinek Ferihegyen meg kellett innia a szenteltvizet, ami kegyszerként volt nála.

S: Ami meg minket illet, nincs többé brit mila! Tudja: emberek összegyűlnek, jön egy sakter, pardon, mohél – és fájdalmat okoz a gyereknek!

H: Tudja, mi a maga szerencséje? Az, hogy nem a Mazsihisz elnöke, mert őneki nem ez jutna eszébe!

S: Ez semmi! De a múltkor összegyűltünk a Klauzál téren, hogy kidus lövönét (a Hold megszentelése) tartsunk.

H: És?

S: Odajött egy rendőr, és megkérdezte, kértünk-e engedélyt!

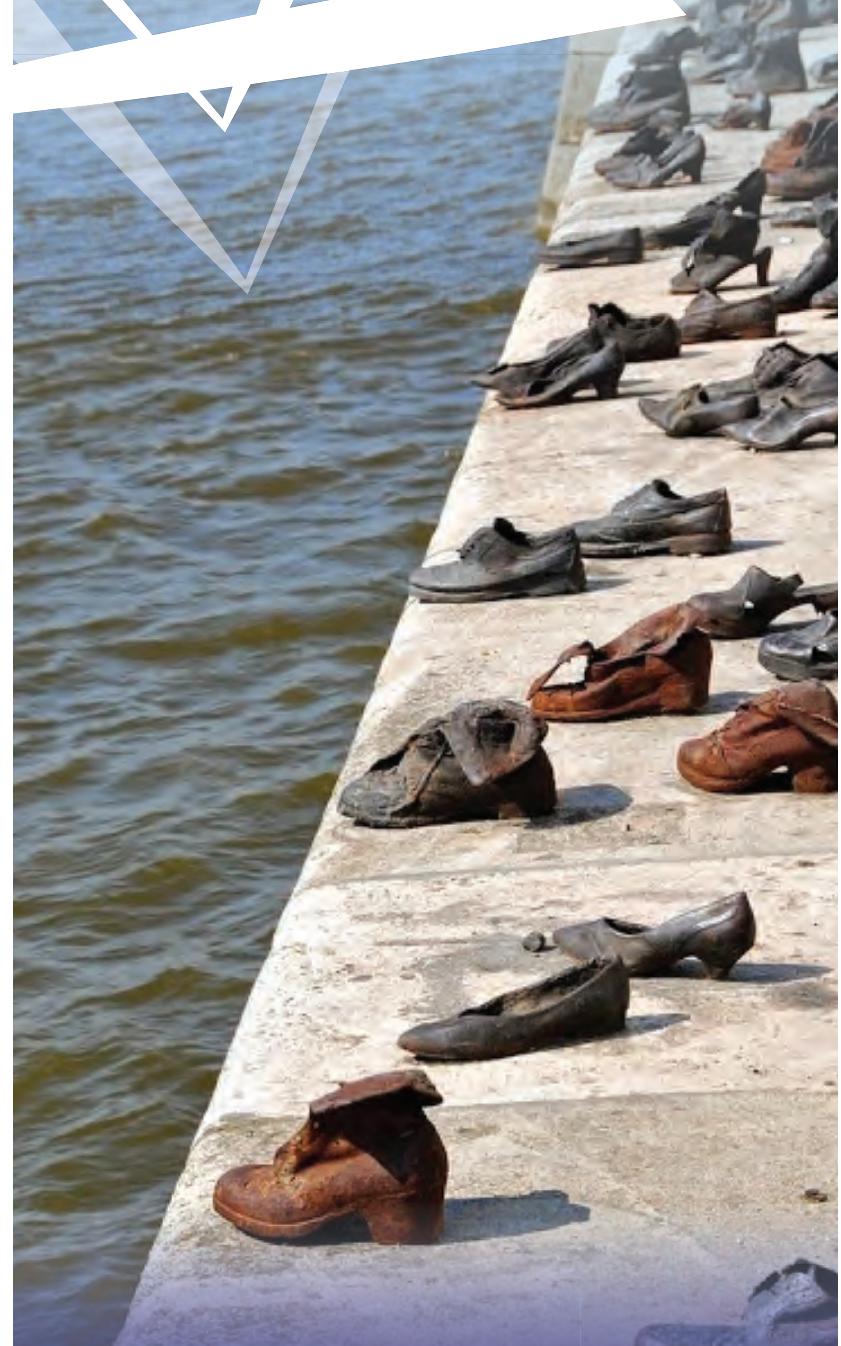
H: Mit válaszoltak?

S: Azt, hogy ez egy flashmob!

Zév

Legyen Ön is
az Új Élet
előfizetője!

Várjuk idén is
az Élet
Menetén

2025.05.11.

17:00

Emlékezzünk ismét együtt!

Gyűlekező: 16:30-kor a Cipők
a Duna-parton emlékműnél,
majd közös séta a Várkert Bazárig

